

JOSEPH CARDIJN

Sok írását, sőt kiadatlan jegyzetei jelentős részét is átböngésztem; az utolsó években róla megjelent könyveket átolvastam és egy sereg munkatársával és ismerősével beszéltem róla.* Személyisége azonban olyan gazdag, hogy igen nehéz válaszolni a kérdésre: Ki ez az ember? A vélemények is megoszlanak róla. Munkatársai szinte az egekbe emelik; mások ma is demagógnak tartják és mosolyognak rajta.

A munkásifjúság nevelőatyja

A munkások apostola? Biztos vagyok abban, hogy Cardijn maga tiltakoznék e cím ellen. Életének minden törekvése ugyanis arra irányult, hogy a társadalmi élet minden területén minden klerikális gyámkodás nélkül a keresztény laikusok kerüljenek az első vonalba és hogy a munkások apostolai maguk a munkások legyenek. Ez a magyarázata annak is, hogy gyanús szemmel nézte a második világháború után Franciaországban kezdett munkáspapi kísérletet. Próféta, ahogyan halála után Suenens bíboros nevezte? A „pusztába kiáltó szó”? Túlságosan is húsból és vérből való ember volt ő ahhoz, hogy most szoborrá lehetne merevíteni. Biztos, hogy Cardijn a munkásifjúság nevelőatyja, aki rendületlenül hitt Jézus Krisztusban, a világ egyetlen Megváltójában és hű maradt hivatásához egészen a halálig.

Közhellyé vált az az állítás, hogy a gyermekkor élményei döntő jelentőségűek az ember egész életére nézve. Ez azonban biztosan így van. Meg vagyok győződve arról, hogy édesapám és édesanyám példája ma is kísér életem útjain. Hatásuk föltétlenül nagyobb volt, mint összes hittanáraimé, vagy a különböző főiskolák és egyetemek professzoraié, pedig egyszerű emberek voltak. Szociális magatartásomat pedig ma is döntően befolyásolja az a tény, amire már gyerekkoromban rájöttem, mivel korán a húsomba vágott, hogy ti. herceg Metternich birtoka ott a Gerecse árnyékában valósággal megfojtotta színekatolikus és színmagyar kis szülőfalumat.

* Cardijn töméntelen levelet és számtalan cikket írt, de könyvet csak egyet: *Laïcs en premiéres lignes* (Laikusok az első vonalban). Ed. Vie Ouvrière, Bruxelles. — Az életéről írt két legjobb könyv: *Fievez M. — Meert J.*: Cardijn. Ed. Vie Ouvrière, Bruxelles, 1969. *Verhoeven J.*: Joseph Cardijn, prophéte de notre temps (Joseph Cardijn, korunk prófétája). Ed. Labor, Bruxelles, 1972.

De mi köze mindennek Joseph Cardijnhoz?

Érthetetlen az élete gyermekkora körülményeinek ismerete nélkül. 1882-ben született. Édesapja és édesanyja egyszerű cseléd volt egy brüsszeli nagyúr szolgálatában. Sem írni, sem olvasni nem tudott. Később apja szénkihordó lett a belga főváros melletti kis városkában, Halleban. Ennek a kis városnak magyar nevezetessége is van: Ma is igen tisztelt kegyszobrárt Szent Erzsébet ajándékozta a főtemplomnak, amelyet még mindig nagy tömegek látogatnak. A kis József már fiatalon hordta a szeneszsákokat, hogy segítse apját, az viszont a szó szoros értelmében halálra dolgozta magát, hogy fiát taníttathassa és megmentse a közeli gyár embertelen környezetétől, ahol a múlt század utolsó évtizedében még tíz éves gyerekeket is föláltoztak a mammon oltárán. Csodálkozhatunk ezen mi, magyarok? A Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal által 1938-ban „Szent István emlékezetére“ kiadott Magyar Statisztikai Szemle szerint 1930-ban az ország összes keresőinek 2.4 %-a, azaz 95 637 munkás, a „keresztény-nemzeti“ állam nagyobb dicsőségére 7-14 éves gyerek volt . . .

Cardijn tizenöt éves gyerekként állt fiatalon letört édesapja haláloságyánál. Itt fogadta meg, hogy egész életét a munkásságnak szenteli. A reggeli szürkületben gyárba menő gyerekmunkások fapapucsainak kísérteties zaja valóban ott morajlott fülében egészen haláláig. A vég-sőkig hú maradt fogadalmához.

Cardijn három igazsága

Cardijn szerint három alapigazság világít rá kora munkásifjúságának problémáira, mutatja meg a megoldás útját és vezet azon tovább:

— Az első a hit igazsága. Isten öröktől fogva meghívott minden munkásfiatalt, mint ahogy mindent embert, arra, hogy mind az időben, mind az örökkévalóságban a Teremtő és Megváltó munkatársra legyen az egész emberiség Krisztusban való egyesítésének munkájában. Minden munkásfiatalnak kivétel nélkül ez a hivatása, létének értelme és célja. Eppen ezért nem lehet sem gép, sem igavonó állat. Minden munkás Isten gyermeke, munkatársra és örököse.

— A második igazság a tapasztalatból folyik. A munkásság és a munkásifjúság hatalmas tömegeinek életfeltételei abszolút ellentétben állnak ezzel a időbeni és örök hivatással olyannyira, hogy annak megvalósítása lehetetlen.

— A harmadik az apostoli módszer igazsága. A munkásifjúság csak úgy tudja megvalósítani hivatását, hogy az Egyházon belül saját maga által megszervezett tömegmozgalomba tömörül, ennek keretein belül életre-halálra segíti egymást és vállalva dolgozik egymásért.

Ez Cardijn szerint a Keresztény Munkásifjúság (JOC) dialektikája. Csak az értheti meg, aki a földi valóság talaján áll, de ugyanakkor az égbe tekint.

Cardijn hosszú élete során a munkásifjakok százezreibe nevelte bele az egész világon a lehető legtárgyilagosabb látás, a keresztény hit fényében történő ítélet és az ennek megfelelő cselekvés módszerét. Sajnos most nincs itt módunk arra, hogy részletesen jellemezzük nevelési módszerének szociológiai, pszichológiai és technikai vonatkozásait. Kétségtelenül ebben is úttörő volt, amikor gyökeresen szakított mind elméletben, mind gyakorlatban a katolikus intézmények megőrzésre és gyámkodásra („patronage“) irányuló módszerével. Világosan látta a gazdasági és társadalmi környezet, a munkaviszonyok tömegeket elkereszténytelenítő és elembertelenítő hatását; a forradalmi átalakulás szükségességét. De hirdette azt is, hogy gyökeres belső átalakulás nélkül nincs igazi forradalom. Mivel minden erejét erre a belső gyökeres átalakulásra szentelte, nem félt bevetni fiatal harcosait a legpogányabb és legromlottabb társadalmi környezetbe sem, hogy azt átalakítsa.

Max Van der Meersch, aki 1937-ben találkozott vele először, így jellemzi Cardijnt „Emberhalászok“ című könyvében:

„Egész életemben látni fogom ennek a papnak különös alakját, amint hirtelen felugrik a pódiumra, ide-oda jár, kézzel-lábbal kapálódzik, befejezetlen mondatokat kiált, liheg, szinte neveléséig dühében, de meggyőződése erejével, tüzével, őszinteségével, gyöngédségével lassan mindenkit megindít, megmozgat, fellelkesít, megkönnyeztet és magával ragad, mivel lelke legmélyéig áthatva Mestere példájától a szegények, kisemmizettek és az elnyomottak ügyének szenteli magát. Könynyeiben, szenvedésén, álmain és a szerencsétlenekkel szembeni szeretetén keresztül magát Krisztust látjuk, aki általa szól az emberekhez . . .“

„Gyümölcsöikről ismeritek meg őket“

Cardijn keresztény munkásifjúsági mozgalma főleg az utolsó világháború után az egész világon hatalmas fává terebélyesedett és olyan gyümölcsöket hozott, amelyek világosan igazolják igazságát és apostoli módszere helyességét. A JOC tagjai ott voltak a rombadől országok újjáépítésénél, a gyarmati országok felszabadítási harcaiban és ma is vállalják a kemény munkát mindenütt, főleg a fejlődő államokban az egész világon.

Vannak olyanok, akik ma aggódó szemmel kísérik a JOC útját és a mozgalom „balratolódásáról“ beszélnek. Ez kétségtelenül észlelhető mindenütt, főleg a fejlődő államokban, ahol sokszor kemény harc folyik Cardijn hármasságáért. De kétségtelen az is, hogy a mozgalom jelenlegi vezetői hűségesen ragaszkodnak nevelőatyjuk szelleméhez.

Vanistendael Ágoston, a Keresztény Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége egykori főtitkára és volt zsinati megfigyelő, így ír: „Cardijnnek köszönöm önbizalmamat és reményemet az élethez. Hálás maradok neki mindörökkre.“ A jelenlegi főtitkár, Brück János pedig így szól róla: „A vele való találkozásom és együttműködésem gyökeresen átalakította életemet: értelmet adott neki és teljesen új irányt. Mindent, amit azóta teszek, az ő világnézete és a munkásemberről alkotott felfogása ihlet. Neki köszönöm ifjúságom legigazibb örömeit, a munkásságért vállalt és az egész életre szóló elkötelezettségemet.“

Főleg a második világháború óta a JOC szervezeteiben nevelődött egykori munkásfiatalok jelentős szerepet töltenek be mind a nemzetközi, mind a belga társadalmi életben. Nyugodtan mondhatjuk, hogy alig van számottevő katolikus szociális és politikai mozgalom a világon, amelynek vezető személyiségeit ne Cardijn ihlette, sőt nevelte volna.

Ami Belgiumot illeti, Harmel Péter, hosszú éveken át az ország külügyminisztere, majd pedig miniszterelnöke, Cardijn 80. születésnapja alkalmával így szól róla: „Az utolsó világháború óta a belga országgyűlés főleg a JOC színeit viseli. Valóban nem volt mindeddig olyan parlament, amelynek tagjai, sőt miniszterei között egykori JOC-tagok ne szerepeltek volna. A belga milliók köszönik Cardijnnek, hogy hazájukat az élő és apostoli kereszténység képében ismertette meg a világal.“

Íme az egyik legmarkánsabb jelenlegi belga miniszter, Bertrand Ferenc tanúsága: „Mint húsz éves bányászfiú 1933.márc.23-án találkoztam először életemben Cardijnnel. Szavai bombaként vágtak be lelkembe. Hirtelen eltűnt minden csökkentértékűségi tudatom és érzelmem. Azóta vagyok tudatában emberi méltóságomnak és küldetésemnek. Egész további életem és mindaz a felelősség, amit a társadalomban vállalni mertem, ennek az első mélységes hatásnak az eredménye.“

Cardijn valóban rányomta bélyegét kora keresztény társadalmára, de főleg azokra, akiket maga nevelt fel.

Hűséges a halálig

Cardijn hetvenöt éves, amikor átadja az egész világon immár öt millió tagot számláló JOC központi vezetését utódjának. De nyugalmat ezután sem ismer. Tekintete a fejlődő országok felé irányul és szent örültséggel állandóan úton van, hogy mindenütt felrázza az embereket.

Tudjuk, hogy egy-két évvel halála előtt VI. Pál bíborosi rangra emelte. Kiadatlan jegyzeteiben olvassuk, hogy sokáig habozott, amíg

elfogadta ezt a méltóságot: „Cardijn vagyok és semmi más . . . Bíboros? . . . Nem, nem, az nem lehet . . .“ Amikor a Szentatya személyes kérésére mégis elfogadta ezt a kinevezést, levelet írt a mozgalom összes munkásfiataljaihoz az egész világra: „Nem az én személyemről van szó! A Szentatya az egész világ munkásifjúságát és munkásságát akarta megbecsülni, amikor engem bíborossá tett.“ A munkásifjúság Thaiföldön megtartott világkongresszusán pedig így szólt: „Lássátok, itt áll előttetek a bíboros! De nem az szól hozzátok, hanem az egykori kis brüsszeli káplán, aki a tiétek mindörökre . . .“

1967-ben halt meg. Halála előtt egy hónappal harminckilenc fokos lázban mentővel akarja Disonba vitetni magát, hogy egy volt munkásfiút pappá szenteljen. A louvaini klinikán lázalmában beszédet tart a „Populorum Progressio“-ról. Utolsó levelét két héttel halála előtt a Szentatyanak írja: „Utolsó leheletemig folytatom munkámat a munkásifjúság és az egész világ munkássága javára.“

Röviddel halála előtt még beszélgetést folytat a luxemburgi rádió egyik munkatársával:

- Bíboros úr, mi önnek a halál?
- *Az élet folytatása az átmenet után.*
- Mit fog csinálni az égben?
- *Ugyanazt, amit eddig: a munkásfiatalokkal foglalkozom . . .*